

Z. Krůček

KRŮČEK, Z. (Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Praha): *Aktuální otázky sociální struktury na venkově*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 18, 1982 (2) : 81-90.

V současném období existuje v československém socialistickém zemědělství a na venkově ještě celá řada rozdílů a nerovností různého původu, různé síly a společenského významu, které jsou spjaté s výrobními, ekonomickými a sociálními činnostmi a procesy probíhajícími v zemědělství a na venkově. Od doby, kdy byla odstraněna rozhodující příčina diferenciací — soukromé vlastnictví výrobních prostředků — se postupně cílevědomým řízením sociálního rozvoje řeší jednotlivé dílčí diferenciací (biosociální, geografickoteritoriální a ekonomická) projevující se dělbu práce podle profese a kvalifikace a následně v životní úrovni a v životním způsobu.

venkov; vývoj sociální struktury; rozdíly a nerovnosti; sbližování města a venkova; socialistický způsob života

Společnost a sféry společnosti v různých obdobích vývoje se liší na základě kritérií, podle kterých se ve společenském celku v souvislosti se základními procesy a funkcemi uskutečňuje jednak diferenciací jednotlivců a skupin, ale i jejich spojování a integrace, nezbytné pro fungování rozrůzněných částí v cílově orientovaných společenských útvarech. Druh a velikost rozdílů a váha směrů, podle kterých ve společnosti probíhají podstatné diferenciační a integrační procesy, charakterizují základní poměry uvnitř sociální struktury. Jsou směrodatné pro její dynamiku. Jako síť společenských vztahů a jejich vnitřních vazeb má sociální struktura pouze relativní stabilitu. Její fungování je nejenom udržováním existujícího stavu, ale také jeho vývojem na základě rozporných relací mezi prvky společnosti, které se řeší pohybem sociální struktury, její kvantitativní a kvalitativní změnou. Sociální strukturu společnosti je proto třeba posuzovat v procesu vývoje a změny, se zřetelem k poměrům, ze kterých vznikla, a k formám, ke kterým se podle okolností může, musí anebo má vyvíjet (tab. I).

Dominantou sociální struktury v dosavadním vývoji je třídní složení společnosti. Charakter třídní struktury a změny v třídní struktuře ovlivňují všechny ostatní vztahy, všechny sféry společnosti a celý společenský systém. Také pro vývoj sociální struktury československého zemědělství a vesnice měly zásadní význam socialistické přeměny třídní struktury společnosti, uskutečněné po roce 1945 a zvláště po roce 1948, provázené rozvojem výrobních sil a zvyšováním ekonomické aktivity obyvatelstva při zajišťování plné zaměstnanosti, rozvojem péče o pracující a růstem životní úrovně, vzdělanosti a kultury.

Třídně sociální struktura dnešního socialistického zemědělství a vesnice se podstatně liší od třídní struktury zemědělství a vesnice za

I. Sociální složení obyvatelstva v ČSSR — Social structure of the population in the Czechoslovak Socialist Republic

Sociální skupina	1970		1978		1979	
	absol. (tis.)	%	absol. (tis.)	%	absol. (tis.)	%
Dělníci	8 625	60,1	9 377	61,8	9 476	62,0
Ostatní zaměstnanci	3 934	27,4	4 310	28,3	4 364	28,6
Družstevní rolníci	1 343	9,4	1 164	7,7	1 143	7,5
Ostatní družstevní výrobci	243	1,7	244	1,6	239	1,6
Drobní rolníci	178	1,2	71	0,5	43	0,3
Svobodná povolání	10	0,1	8	0,0	7	0,0
Ostatní povolání	12	0,1	10	0,1	8	0,0
Celkem	14 345	100,0	15 184	100,0	15 280	100,0

Pramen: Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1980

kapitalismu. Třídně sociální struktura se stala neantagonistickou, byl zlikvidován základní rozpor kapitalismu — rozpor mezi prací a kapitálem. I v současném období zůstávají však zachovány sociálně ekonomické rozdíly mezi zemědělstvím a průmyslem, mezi městem a venkovem, mezi fyzickou a duševní prací. To vše znamená, že byla i na vesnici odstraněna rozhodující příčina antagonismu — soukromé vlastnictví výrobních prostředků — a byla vyřešena otázka politické moci. Ochranu revolučních vymožeností a novou kvalitu třídní struktury na vesnici zabezpečuje socialistický stát jako nástroj třídní moci pracujících.

II. Vývoj věkové struktury osob trvale činných v zemědělství — Development of

Věkové kategorie	Počet osob trvale činných v zemědělství celkem k 1. 2.				Rozdíl ±	
	1970	1973	1975	1978	1973 × 1970	1975 × 1973
Počet osob trvale činných v zem. celkem	1 132 353	1 017 496	989 838	905 799	− 114 857	− 27 658
15 — 19 let	38 006	29 767	29 706	21 933	− 8 239	− 61
20 — 24 let	81 774	76 311	71 125	62 188	− 5 463	− 5 186
25 — 29 let	82 651	96 814	107 236	104 963	+ 14 163	+ 10 422
Počet osob 15 až 29 let celkem	202 431	202 892	208 067	189 084	+ 461	+ 5 175

Pramen: Soupis osob trvale činných v zemědělství k 1. 2. 1978, FSÚ 1978

cích v čele s dělnickou třídou, která na základě vedoucí úlohy vůči ostatním složkám společnosti prostřednictvím komunistické strany vede rozvoj společnosti, řídí vývoj sociální struktury a sjednocuje postup pracujících k řešení neantagonistických rozporů a k prosazování podstatných, dlouhodobých a objektivních celospolečenských zájmů.

Vedle neantagonistických třídně sociálních rozdílů existuje v socialistickém zemědělství celá řada rozdílů a nerovností různého původu, různé síly a různého společenského významu, které jsou spjaty s hlavními životními, výrobními, ekonomickými a sociálními činnostmi a procesy a s hlavními společenskými funkcemi. K sociální struktuře socialistického zemědělství je nutno přistupovat prostřednictvím nejdůležitějších z těchto dílčích rozdílů, z nichž každý úzce souvisí s ostatními a představuje důležitou stránku sociálních nerovností, kterou při řízení vývoje sociální struktury zemědělství je třeba brát v úvahu. Je nutno vycházet z dominujícího významu diferenciací — třídně sociální, — na kterou se váže a charakteristickým způsobem napojuje diferenciací biosociální podle věku a podle pohlaví, geograficko-teritoriální odvozená od prostorové vázanosti sociálních jevů a procesů, diferenciací ve stupni výrobně ekonomické aktivity jednotlivců a sociálních skupin a v příslušnosti k sektoru zemědělství, s charakterem a délkou práce svázaná diferenciací profesní, diferenciací v úrovni kvalifikace a vzdělání, v oblasti odměňování práce a hmotné životní úrovně a ve způsobu života mimo práci (tab. II, III a IV).

Od kolektivizace do současnosti nastaly v třídně sociální struktuře zemědělství především tyto hluboké kvalitativní změny:

- zmizela vrstva zemědělských kapitalistů,
- málo významnou skupinou se stali soukromě hospodařící rolníci,
- vznikla třída družstevních rolníků,
- vzrostla sociální skupina zemědělských dělníků a zaměstnanců.

Nejpočetnější a nejtypičtější sociální skupinou zemědělského obyvatelstva se stali družstevní rolníci — hlavní výrobci a dodavatelé vět-

the age structure of persons permanently working in agriculture

	Složení v %				Změna v % složení ±		
	1970	1973	1975	1978	1973 × 1970	1975 × 1973	1978 × 1975
1978 × 1975							
— 84 039	100,0	100,00	100,0	100,0	×	×	×
— 7 773	3,4	2,9	3,0	2,4	−0,5	+0,1	−0,6
— 8 937	7,2	7,5	7,2	6,9	−0,3	−0,3	−0,3
— 2 273	7,3	9,5	10,8	11,6	+2,2	+1,3	+0,8
— 18 983	17,9	19,9	21,0	20,9	+2,0	+1,1	−0,1

III. Počty osob trvale činných v zemědělství ČSSR podle sektorů se zaměřením na podíl žen — The number of persons permanently working in agriculture in the Czechoslovak Socialist Republic, according to sectors and taking into account the proportion of women

	1970				1975				1978				
	osoby trvale činné celkem	z toho ženy	% žen	osoby trvale činné celkem	z toho ženy	% žen	ženy index 1975/ /1970	muži index 1975/ /1970	osoby trvale činné celkem	z toho ženy	% žen	ženy index 1978/ /1979	muži index 1978/ /1975
Zemědělství ČSSR celkem	1 132 353	567 853	50,1	989 838	471 893	47,7	83,1	91,7	905 799	409 342	45,2	86,7	95,8
Státní a veřejný sektor celkem	267 256	113 960	42,6	252 187	103 789	41,1	91,1	96,8	237 460	93 605	39,4	90,2	96,9
Státní statky	178 007	74 974	42,1	164 842	66 743	40,5	89,0	95,2	146 845	55 970	38,1	83,9	92,6
JZD	715 770	355 996	49,7	670 567	124 946	48,5	91,3	96,1	635 259	296 066	46,6	91,1	98,1
Společné zemědělské podniky	1 909	1 102	57,7	7 635	3 316	43,4	300,9	535,2	10 921	4 589	42,0	138,4	146,8
JHR	147 418	96 795	65,7	59 449	39 822	67,0	41,1	38,8	22 159	15 082	68,1	37,9	36,6

Pramen: Soupis osob trvale činných v zemědělství k 1. 2. 1978, FSÚ 1978

IV. Profesní struktura pracovníků v zemědělství — The structure of professions in agriculture

Kategorie pracovníků	JZD		Státní statky		Celkem	
	Průměrný evidenční počet pracovníků celkem	Index 1979/78	Průměrný evidenční počet pracovníků celkem	Index 1979/78	Průměrný evidenční počet pracovníků abs.	% podíl
Pracovníci celkem	678 333	99,7	166 579	99,4	844 912	100,0
Trvale činní	613 011	100,0	146 988	99,7	759 999	90,0
Pomáhající a brigádníci	65 322	96,6	19 591	92,8	84 913	10,0
Traktoristé a kombajnéri	67 596	99,5	18 810	99,1	86 406	10,2
Řidiči nákl. aut a závozníci	22 970	108,5	7 402	105,5	30 372	3,6
Koči	4 670	89,3	1 448	87,3	6 118	0,7
Ostatní pracovníci rostlinné výroby	103 976	92,7	15 689	95,9	129 665	15,4
Ošetřovatelé dojníc	90 679	99,9	23 706	99,2	114 485	13,6
ostatního skotu	39 659	98,2	10 482	97,4	50 141	5,9
prasnic	16 556	99,4	2 336	100,3	18 892	2,2
ostatních prasat	12 004	99,8	1 870	100,2	13 874	1,6
ovcí	2 736	98,6	553	92,0	3 289	0,4
drůbeže	5 759	99,1	2 074	98,2	7 833	0,9
Ostatní pracovníci živočišné výroby	18 770	98,9	3 646	105,2	22 416	2,7
Dělníci v dílnách a řemeslníci	45 115	103,9	12 694	104,3	57 809	6,8
Dělníci stavebních čet a skupin	34 741	100,8	7 786	102,1	42 527	5,0
THP	77 443	103,2	22 341	102,3	99 784	11,8
Ostatní pracovníci	98 277	105,7	66 813	97,6	165 090	19,2

Pramen : Statistická ročenka 1979 — MZVŽ ČSR Praha 1980

šiny zemědělských produktů a nejdůležitější činitelé výrobních, organizačních a společenských přeměn v zemědělství a na vesnici prostřednictvím zemědělských výrobních družstev, ve kterých se spojují ke společné výrobní a ekonomické činnosti a prostřednictvím kterých jsou zapojeni do širší společnosti. Vznikli z různých skupin staré třídní struktury kapitalistického zemědělství, hlavně z bývalých drobných a středních rolníků a ze zemědělských dělníků. Od ostatních skupin v sociálně třídní struktuře socialistické společnosti se liší některými znaky, které souvisejí především se vztahem k výrobním prostředkům a s charakterem zemědělské práce. Při celkovém trendu k vyrovnání pracovních a životních podmínek v zemědělství na úroveň srovnatelných oborů v národním hospodářství rychle postupuje i odstraňování rozdílů v postojích a ve způsobu života.

Třídně sociální skupina zemědělských dělníků se převážně formovala v podmínkách všelidového typu socialistického vlastnictví výrobních prostředků. Má poměrně příznivější skladbu věkovou, kvalifikační i profesní. Pracovněprávními podmínkami je na úrovni dělníků a zaměstnanců v nezemědělských odvětvích národního hospodářství.

Samostatně hospodařící rolníci jako třídně sociální skupina přetrvávají v malých rodinných hospodářstvích soukromého sektoru zemědělství tam, kde vzhledem k charakteru přírodních podmínek nelze zabezpečit potřebný stupeň mechanizace. Velmi výrazný je zde nedostatek mladších věkových skupin, nízká je odborná kvalifikace, vysoký podíl žen a poměrně rychlý početní úbytek.

Třídně sociální pohyb, který zemědělství během kolektivizace prodělalo, byl velmi rozsáhlý. Při celkovém poklesu pracovníků v zemědělství se zvýšil jedině počet zemědělských dělníků. Asi polovina původních rolníků přešla do průmyslu, polovina do zemědělských družstev. Z rolnických dětí zůstala v zemědělství necelá třetina. Více než dvě třetiny odešly do průmyslu — většinou jako dělníci, méně jako zaměstnanci. Podle původního třídně sociálního postavení se družstevní rolnictvo rekrutovalo cca z poloviny z původních samostatně hospodařících rolníků, jen o něco méně z původních dělníků, ojediněle z původních zaměstnanců. Podle původu ze „zemědělské“ nebo „nezemědělské“ rodiny rodičů se v generaci nynějších pracovníků v dělnických profesích projevily zřetelné rozdíly v průběhu pracovní dráhy. Původ „zemědělské“ rodiny je spojen se začátkem práce v zemědělství již za první republiky, s velmi silnou tendencí ke stejné odvětvové příslušnosti v zemědělství dětí i rodičů, s velmi silnou tendencí k zahájení pracovní dráhy samostatnou výdělečnou činností v soukromém sektoru zemědělství a v univerzální nebo v pomocné zemědělské činnosti bez specializace, se vstupem do socialistického zemědělství spíše v počátečních letech kolektivizace, a to hlavně v tradičních „rolnických“ profesích v rostlinné a živočišné výrobě, většinou pouze se základním vzděláním, s tendencí spíše k homogenní skladbě vlastní rodiny s výdělečně činnými členy pracujícími pouze v zemědělství.

Životní a pracovní podmínky pracovníků v zemědělství se v důsledku kolektivizace zemědělství podstatně a všestranně změnily. Rozvoj socialistických výrobních vztahů, provázený technickým pokrokem a rozmachem zemědělské velkovýroby, přinesl převratné změny v charakteru práce, v organizaci práce a v pracovních režimech, v úrovni

kvalifikace a v kvantitativním i kvalitativním rozvoji úrovně, životních jistot, životního způsobu a vztahu k celospolečenským zájmům. Kolektivizace zemědělství proto po výrobní, ekonomické i společenské stránce představuje neobyčejně pozitivní aspekt socialistických přeměn sociální struktury společnosti.

Socialistické zemědělství dosahuje doposud nižší úrovně výrobních sil a společenské produktivity práce než socialistický průmysl při nižším stupni rozvoje společenské dělby práce a výrobních vztahů. Rozhodující cestou ke stírání rozdílů mezi socialistickým družstevním rolnictvem a socialistickou dělnickou třídou je další všestranný vzestup a zintenzívnění zemědělské velkovýroby, překonání dosud trvajících nižšího stupně rozvoje společenské dělby práce v zemědělství a vyrovnaní stupně ekonomické závislosti družstevních rolníků na celospolečenské výrobě se stupněm, jehož dosahuje socialistická dělnická třída. V tom je jádro postupného stírání neantagonistických třídních rozdílů za socialismu.

FORMOVÁNÍ SOCIÁLNÍ STRUKTURY V PROCESU SBLIŽOVÁNÍ MĚSTA A VENKOVA

Dokumenty XVI. sjezdu KSČ a XXVI. sjezdu KSSS podtrhly trvalou platnost a dlouhodobost linie vytyčené již XIV. sjezdem KSČ a XXIV. sjezdem KSSS, vycházející z Leninova odkazu klást hlavní důraz na zvyšování životní úrovně mas a vytváření socialistického životního způsobu. Jednoznačně jsou tyto úkoly zformulované ve Zprávě o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu a dalších úkolech strany a v Hlavních směrech hospodářského a sociálního rozvoje na léta 1981—1985. Tyto dokumenty podtrhují, že hlavním smyslem a nejvyšším cílem politiky naší strany a její mnohostranné činnosti je starostlivost o blaho a štěstí občanů této země, o všestranný rozvoj člověka, jeho schopností a vysokých morálních kvalit. Bylo zdůrazněno, že ekonomická politika má mimo vlastních ekonomických cílů, bezprostředně se dotýkajících ekonomiky, jako základní cíl všestranný rozvoj osobnosti socialistického člověka a že při každém rozhodování v ekonomické sféře (včetně otázek technického rozvoje) nelze zapomínat na to, že každé takovéto rozhodnutí má své sociálně ekonomické stránky, týkající se podmínek života a práce lidí.

Skutečnost, že československá ekonomika se v období šesté pětiletky vyvíjela za náročnějších vnitřních i vnějších hospodářských podmínek, za stavu, kdy jsou prakticky vyčerpané extenzivní zdroje růstu a zvýšené úkoly je třeba plnit v podstatě s dosavadním a někde i s menším počtem pracovníků, klade mimořádnou náročnost na další rozvoj péče o pracující a všechny obyvatele, na efektivnost využívání výrobních prostředků, na propojení sociálního a hospodářského rozvoje celé společnosti.

Řízení společnosti musí stále více mimo řadu náročnějších hospodářskoorganizačních úloh zabezpečovat i funkce v oblasti tvorby předpokladů pro sociální rovnost všech občanů — funkci homogenizační, tj. odstraňování sociálně ekonomických rozdílů mezi městem a venkovem, zemědělstvím a průmyslem i mezi prací fyzickou a duševní. Politickým základem naší společnosti je svazek dělnické třídy a třídy družstevního rolnictva. V tomto svazku spočívají všechny doposud dosažené hospodářské i politické úspěchy celé společnosti a tento svazek je zároveň

rozhodujícím činitelem dalšího překonávání sociálně ekonomických rozdílů mezi městem a venkovem, zemědělstvím a průmyslem. Na XVI. sjezdu KSČ bylo zdůrazněno, že cílem politiky strany je přispívat k sbližování dělnické třídy, družstevního rolnictva a inteligence, postupně překonávat sociálně ekonomické rozdíly mezi městem a venkovem, mezi duševní a fyzickou prací jako k jednomu z hlavních předpokladů výstavby beztřídní společnosti.

Hlavním objektivním předpokladem pro zrušení protikladu mezi městem a venkovem, zemědělstvím a průmyslem je tedy zrušení soukromého vlastnictví výrobních prostředků, nastolení jejich společenského vlastnictví, likvidace tříd a rozdílů mezi prací duševní a fyzickou, což je možné jen postupným přechodem socialismu v komunismus. Dialektický vztah mezi těmito prvky vystihl V. I. L e n i n v článku Velká iniciativa, kde napsal: „... pro úplné odstranění tříd je třeba svrhnout nejen vykořisťovatele, statkáře a kapitalisty, nejen zrušit jejich vlastnictví, ale je třeba zrušit jakékoliv soukromé vlastnictví výrobních prostředků, je třeba odstranit jak rozdíl mezi městem a venkovem, tak i rozdíl mezi fyzicky a duševně pracujícími. Je to velmi zdoluhavý proces. Aby se uskutečnil, je zapotřebí obrovský pokrok v rozvoji výrobních sil, je třeba překonat odpor (často pasivní, který je zvláště houževnatý a jeho překonání je obzvláště těžké) mnohých zbytků malovýroby, je třeba překonat nesmírnou sílu zvyku a setrvačnosti, spojenou s těmito zbytky“ (Spisy 29, Praha 1955, str. 415).

V současném období se socialistické město a socialistický venkov, zemědělství a průmysl rozvíjí na jednotném sociálně ekonomickém základě. Tato jednota však neznamená totožnost. V dlouhodobém procesu výstavby socialismu je odstraňováno dědictví kapitalistického výrobního způsobu, zaostalost zemědělství za průmyslem a města za venkovem v důsledku nestejně úrovně rozvoje výrobních sil. Rozdílná úroveň výrobních sil se promítá do rozdílů v životních a pracovních podmínkách a dále do způsobu života.

Odstranění stávajících sociálně ekonomických rozdílů mezi městem a venkovem, mezi průmyslem a zemědělstvím zahrnuje dvě skupiny dialekticky spojených úloh:

- sociálně ekonomické úlohy: překonávání zaostávání zemědělství za průmyslem rozvojem výrobních sil v zemědělství, komplexní mechanizací a automatizací zemědělské výroby, přeměna zemědělské práce na druh práce průmyslové, splnutí státního a družstevního vlastnictví;
- úlohy v oblasti formování nového člověka: rozvoj vzdělanosti venkovského a zemědělského obyvatelstva, vytvoření podmínek pro zvyšování kvalifikace, rozšiřování množství volného času a vytváření podmínek pro jeho využití ve směru formování socialistického životního způsobu.

Formování socialistického člověka je zákonitým jevem, avšak nevzniká automaticky, samočinně. Jen v uvědomělém zápase za přeměnu kapitalismu v komunismus má pracující člověk možnost stát se v aktivní praktické činnosti člověkem nového typu — člověkem socialistickým. Socialistický člověk a jeho morální profil se vytváří v každodenní praktické práci v kolektivu a pod vlivem marxisticko-leninské teorie. Otázky formování socialistického člověka, formování jeho profilu a vlastností vystupují na základě závěrů XVI. sjezdu KSČ a potřeb společenské-

ho rozvoje značně do popředí. Formování socialistického člověka se stává závažnou politickoideovou a teoretickou otázkou. Účinná výchova socialistického člověka vyžaduje komplexní jednotné politickovýchovné působení všech faktorů a složek naší socialistické společnosti.

Rozhodující význam pro formování zemědělské a venkovské populace má pracovní činnost. V práci se formují charakteristické rysy, vlastnosti a schopnosti lidí, formují se ostatní stránky způsobu života. Výslovné působení pracovního kolektivu má při formování životního způsobu rozhodující roli. Proto je kladen rozhodující důraz na rozvoj pracovní iniciativy a na výchovnou funkci pracovních kolektivů. Proto se též přikládá velký význam zapojování pracujících do řízení a organizace práce.

Pro tvorbu životního způsobu má velký význam poznávání a ovlivnění vzniku a uvědomění si potřeb v socialistické společnosti v souladu s požadavky harmonického rozvoje lidské osobnosti. Socialistická společnost na základě poznávání potřeb lidí tento proces cílevědomě řídí prostřednictvím plánování. Usiluje o rozšiřování volného času cestou zvyšování produktivity práce a zkracováním pracovní doby.

Socialistický způsob života je nemyslitelný bez socialistické kultury. Její hodnoty a úspěchy se stávají majetkem lidu, pronikají do jeho způsobu života. Smysl socialistické kultury je v tom, že velmi výrazně přispívá k rozvoji osobnosti člověka. Kultura, jak nejednou zdůraznil V. I. Lenin, má vždy třídní obsah, stejně jako způsob života, kde jsou třídní protiklady nejzřetelnější. Způsob života a kultura se vzájemně ovlivňují. Kulturní revoluce v socialistické společnosti znamená demokratizaci kultury. Pokroková kultura, věda, umění, vzdělání se postupně stávají majetkem lidu — pronikají do jeho každodenního života.

Velmi významnou oblastí tvorby socialistického způsobu života je nesporně prostředí rodinného života. V rodině lidé realizují mnohé potřeby citového charakteru. V rodině starší generace předávají získané zkušenosti, názory, hodnotové orientace mladším, dozrávajícím generacím. Rodina a její prostředí je nesporně jedním z důležitých faktorů vytváření morálního profilu člověka, jeho citového založení apod. V socialistické společnosti jsou pro rodinu vytvořeny nové ekonomické a sociální podmínky. Tyto nové, příznivější podmínky pro rodinu v socialistické společnosti umožňují vytvářet také novou kvalitu rodinných vztahů. Socialistická společnost vidí v rodině základní jednotku organizace lidské společnosti — a zcela cílevědomě využívá jejích funkcí pro formování socialistického způsobu života.

Velmi důležitou činností pro formování socialistického člověka a socialistického způsobu života je aktivní účast lidí na společenském a politickém životě socialistické společnosti. Jde o členství a aktivní účast na práci v politických organizacích, odborech, společenských organizacích, v orgánech státní moci, účast v kulturních organizacích a institucích apod. Společenskopolitická aktivita je právě oním charakteristickým prvkem, kterým se zásadně rozlišuje způsob života v různých společenských formacích.

Vytváření nového způsobu života je poměrně dlouhý historický proces. Historické zkušenosti ukazují, že lidé a jejich postoje, životní orientace, formy jednání apod. zaostávají za změnami hmotných a společenských podmínek. Staré tradice a návyky mají časově dlouhodobou setrvačnost. To se týká i našeho venkovského a zemědělského obyvatelstva

a jeho způsobu života. Prvky socialistického způsobu života se postupně formují v procesu přeměny staré společnosti v novou společnost socialistickou. Jednotlivé prvky socialistického způsobu života se upevňují s rozvojem socialistických výrobních vztahů a současně v zápase proti dožívajícím formám, návykům a stereotypům, typickým pro dřívější společnost, které doznívají jako odraz jejího životního způsobu. Komunistická strana Československa cílevědomě hodnotí a sleduje dosaženou úroveň sociálního rozvoje na venkově a v zemědělství a na tomto základě stanovuje další náročné úkoly a formuje cílové představy rozvoje životního způsobu na venkově v rozvinuté socialistické společnosti.

Došlo dne 31. 5. 1982

KRUČEK, Z. (Научно-исследовательский институт экономики сельского хозяйства и продовольствия, Прага): Актуальные вопросы социальной структуры деревни. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 18, 1982 (2) : 81-90.

V českoslovačském socialistickém сельском хозяйстве и в деревне существует в настоящее время еще целый ряд различий и неравностей разного происхождения, различного объема и общественного значения, связанных с производственными, экономическими и социальными видами деятельности и процессами, происходящими в сельском хозяйстве и на селе. С тех пор, когда была устранена самая основная причина дифференциации — частная собственность на средства производства — путем целеустремленного управления социальным развитием постепенно решаются отдельные частные виды дифференциации (биосоциальной, географическо-территориальной и экономической), проявляющейся в разделении труда по профессии и квалификации, и, в конечном итоге, в жизненном уровне и быте. деревня; развитие социальной структуры; различия и неравенства; сближение города и деревни; социалистический образ жизни

KRŮČEK, Z. (Economic Research Institute for Agriculture and Food, Praha): *Topical Problems related to Social Structure in Rural Areas*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 18, 1982 (2) : 81-90.

In the Czechoslovak socialist agriculture and in rural areas there exist at present a lot of differences and disparities of different origin, different intensity and social importance, which are related to the production, economic and social activities and processes taking place in agriculture and in rural areas. Since the time when the main cause of differentiation — private ownership of the production means — was removed, effective management of social development has been aimed at solving partial differentiations (bio-social, geographico-territorial and economic), having impact on the division of labour according to profession and qualification, and finally on the standard of living and life style. country; development of social structure; differences and disparities; rapprochement between town and country; socialistic mode of life

KRŮČEK, Z. (Forschungsinstitut für Ökonomik der Landwirtschaft und Ernährung, Praha): *Aktuelle Fragen der Sozialstruktur auf dem Lande*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 18, 1982 (2) : 81-90.

Gegenwärtig besteht in der tschechoslowakischen sozialistischen Landwirtschaft und auf dem Lande noch eine ganze Reihe von Unterschieden und Ungleichheiten unterschiedlichen Ursprungs, unterschiedlicher Kraft und unterschiedlicher gesellschaftlicher Bedeutung, die mit den Produktions-, ökonomischen und sozialen Tätigkeiten und den Prozessen, zu denen es in der Landwirtschaft und auf dem Lande kommt, verbunden werden. Seit der Zeit, da die entscheidende Ursache der Differenzierung — Privateigentum an Produktionsmitteln — beseitigt wurde, werden allmählich durch eine zielbewußte Leitung der Sozialentwicklung einzelne Teildifferenzierungen (biosoziale, geographisch-territoriale und ökonomische Differenzierungen) gelöst, die sich durch die Arbeitsteilung nach den Professionen und der Qualifizierung und resultierend im Lebensniveau und in der Lebensweise äußern. Land; Entwicklung der Sozialstruktur; Unterschiede und Ungleichheiten; Annäherung von Stadt und Land; sozialistische Lebensweise

Adresa autora:

Ing. Zdeněk Krůček, CSc., Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Dlážděná 6, 110 00 Praha 1
